

Beverley Skeggs

Om moralismens ekonomi och arbetarklassens värdighet

*Sofie Tornhill och Katharina Tollin
intervjuar Beverley Skeggs*

Det här numret har feminismen och vänstern som tema. Hur positionerar du ditt arbete i förhållande till dessa »storheter«?

Definitivt feministiskt, definitivt vänster! Men problemet är att vi har förlorat de politiska vänsterpartierna i Storbritannien och att det inte heller finns någon typ av formell vänster i den offentliga kulturen. Så trots att praktiskt taget alla jag känner skulle säga sig vara vänster så är det en ganska rotlös position. Och det oroar mig eftersom det inte alltid är så produktivt att bara ägna sig åt kritik. Omsvängningen inom vänstern har varit så dramatisk. Efter 30 år av nyliberal politik som intensifierades av Tony Blair, eller Tony Blatcher

som han kallas, så har vänstern ingen självklar plats.

Vilka typer av konfliktpunkter och mötespunkter kan du peka på mellan feminismen och vänstern?

Det fanns en fantastisk tid då feministerna skrev om hur välfärdsstaten skulle återuppbyggas och kvinnor inkluderas. Men jag menar att mycket om klass och kön har skilts åt på falska grunder. Själv tror jag inte att jag skulle kunna ägna mig åt feminism utan socialism, jag har det i blodet nästan. Jag förstår inte hur man överhuvudtaget kan analysera något utan att analysera kapitalet som strukturerar allt, även en sådan sak som att vi sitter här just nu? Jag kan

inte föreställa mig klass, kön och ras åtskilda på det sättet. Ibland tänker jag att det är synd att feminister skapade sina egna rum i akademien – fantastiska miljöer som var politiskt nödvändiga under en tid, men som blev väldigt avgränsade. Jag gav mig in i dessa miljöer och förde en ganska ensam kamp för att föra upp klass på dagordningen. Om jag hade valt en icke-feministisk bana och stannat inom sociologin hade det varit mycket enklare. Jag tror att de feministiska rummen var historiskt nödvändiga, men de blir lätt fullsatta och nu har de också börjat stänga ner. Detta innebär inte att feminismen har försvunnit, utan snarare att feministerna går tillbaka till de mer traditionella disciplinerna som därigenom också förändras. När jag gick tillbaka till sociologin så tänkte jag att jag äntligen skulle slippa bråka om klass, men det visade sig att jag i stället fick börja kämpa för kön och sexualitet! Allt detta på grund av den märkliga akademiska organisationen, uppbyggd kring olika intressen.

Dina böcker och artiklar kretsar alla kring köns- och klassförhållanden. Har din förståelse av dessa kategorier förändrats med tiden?

Ja, i den meningen att jag har rört mig från en mera strukturalistisk, traditionell marxistisk position mot en mycket mera poststrukturalistisk position. Jag stude-

rade strukturalistisk marxism och jag tror alltså att samhället i grund och botten organiseras utifrån arbete, klassrelationer och kapital. Min inriktning förändrades därför att jag kände en frustration över marxismen, som säkert alla feminister på vänsterkanten kan känna igen, i den meningen att den aldrig riktigt fångar kön. Men intressant nog är det som att pendeln nu slagit över igen då jag åter har börjat arbeta med frågor om emotionellt arbete. När vi tittar på dokusåpor så ser vi en förnedring av och ett förakt mot arbetarklasskvinnor som riktar in sig på deras oförmåga att utföra den rätta typen av arbete. De framställs som icke-respektabla eller oanständiga och här finns slående likheter med det sätt på vilket medelklassens hushållsideologi påtvingades arbetarklasskvinnor vid industrialiseringens början. Det är i det närmaste en spegelbild av denna viktoriaiska, puritanska, religiösa, ideologiska rörelse.

En annan skillnad är att jag började med ett starkt ideologibegrepp som jag senare genom poststrukturalismen omdefinierade som diskurser, men jag tror att jag är på väg tillbaka mot ideologi. Händelserna upprepar sig så fullständigt, de följer så likartade mönster att det verkligen ser ut som en ideologi. Det är inte så att de är direkt dikterade av staten, utan det är själva mönstren och upprepnigen som gör det så genom-

1. Se till exempel *Att bli respektabel* (1997), *Class, self, culture* (2004) samt »Skapandet av klass och kön genom visualisering av moraliska subjekt« i detta nummer av *Fronesis*.

gripande att jag inte tror att diskurs som begrepp betraktat kan förklara vad som händer moraliskt sett. Jag tror att »den kulturella vändningen« var ett försök att ge sådant som setts som meningslöst ett värde, att föra in sådant i diskussionen som befunnit sig i marginalerna. Men jag känner ibland att den kulturella vändningen har gått för långt och att ekonomins och kapitalets fundamenta har tappats bort. En del av de nyare debatterna kring emotionellt eller immateriellt arbete är enligt min mening mycket intressanta. De initieras ofta av den manliga vänstern, av till exempel Hardt och Negri och den autonoma italienska marxistiska rörelsen, men bygger faktiskt på analyser av kvinnors arbete, emotionellt arbete, den typ av arbete som kvinnor alltid har utfört. Centralt för mig just nu är att hålla samman marxism och feminism för att undersöka hur det kommer sig att arbete återigen moraliseras på ett så genomgripande sätt. Så även om jag på vissa sätt har ändrat inriktning så har jag återvänt till mycket likartade frågor. Och även om jag tänker att jag inte ska skriva om klass utan börja arbeta med något annat, så kommer det alltid tillbaka. Boken *Class, self, culture* skulle egentligen ha hetat *Visible classifications* och handla om flera olika typer av klassificeringsprocesser genom det visuella. Men i slutändan blev det en bok om medelklassen i Storbritannien.

När är spänningarna mellan feminismen och marxismen produktiva och när är de destruktiva?

Jag tror att de är verkligt produktiva när skilda kamperfarenheter förs samman och destruktiva när de avfärdas eller när det inte finns någon koppling. Mycket av den akademiska utbildningen går ut på att lära sig att krossa andra människor: vi bör inte leta efter sådant som kan tillintetgöras utan efter sådant som är användbart! I det hierarkiska akademiska systemet där de »bra« institutionerna vid de »bra« universiteten är extremt borgerliga på grund av mängden kulturellt kapital som krävs för att bli antagen, så tenderar man dessutom när man talar om klass att bli betraktad som en dinosaurie som *fortfarande* pratar om det. Ja, jag *tänker* fortsätta att prata om klass, för om vi ser på hur arbetarklassen demoniseras, om vi ser på de 300 nya strafflagarna och 59 nya civillagarna i Storbritannien, så inser vi att det finns goda skäl till det! Sådana här polemiska grepp är nödvändiga, men framstår nästan som arkaiska eftersom människor som innehar bekväma positioner inte vill bli påmind om hur oerhört svårt andra har det; det påminner dem också om deras maktlöshet.

I dag har klass kommit att uppmärksammas i ett nytt sammanhang, som en av flera kategorier som utsätts för förtryck, dels i samband med identitetspolitik och dels i samband med begreppet intersektionalitet. Hur kan vi förstå det?

Ni ledde just in mig på en hel föreläsning om intersektionalitetstänkandets

brister! Om man fokuserar på identitet så handlar det om att framställa krav genom att framhålla sin respektabilitet, att sätta in sina resurser på ett särskilt sätt. Som Wendy Brown skriver så bygger identitetspolitik på kränkning eller skada, ofta någon form av dramatiskt lidande. Enligt min mening kan identitetspolitik aldrig fungera, för om man tillhör arbetarklassen lider man hela tiden och om det finns något som man *inte* vill visa upp är det ens kränkning och ens lidande. Man vill framhålla sin förmåga att överleva och uthärda, kämpa emot och övervinna. Att framhålla lidande, smärta och offer fungerar inte för arbetarklassen. Jag anser att med fokus på identitet så förskjuts problemet från orättvisa till individualitet som en form av kapital. I *Att bli respektabel* skrev jag om kvinnor som inte ville bli definierade som arbetarklass eftersom det innebar att bli patologiserad, att bli sedd som sexuellt utsvävande, dålig mor och så vidare. De använde inte och kunde inte använda sig av identitet. Genom identitetspolitik ser vi återigen hur medelklassen gör anspråk på resurser för sin egen räkning, till exempel genom att hävda att de utsätts för våld och därför behöver en hel massa säkerhetsåtgärder så som *gated communities*, skattelättnader och så vidare. Det handlar inte heller bara om resurser, utan också om den politiska dagordningen. Det är ett sätt för

medelklassen att hävda att de utsätts för kränkningar och lider trots att de redan har tillgång till allt.

När det sägs att vi måste tänka intersektionellt för att inkludera ras, klass, kön och allt annat, innebär det för det mesta att tänka på sådant som *utesluter* förståelsen av förhållandet till det kapitalistiska systemet. När vi forskade om sexualitet så blev det uppenbart hur viktig respektabilitet var för att kunna framställa krav genom sexualitet. Om ens liv formas av att inte ses som respektabel så vill man inte framställa krav genom att framhålla sin respektabilitet. Jag tror inte att man kan klumpa ihop de där kategorierna, eftersom de fungerar i enighet med olika logiker. Klasslogiken skulle, som Žižek menar, innebära avskaffandet av medelklassen, inte människorna men klasstrukturen. Vad gäller ras är logiken likartad, men feminismens logik är annorlunda. Det handlar inte, förutom i SCUM-manifestet², om att utplåna män. Det skulle kunna handla om att omforma genusrelationerna, men andra menar att det snarare handlar om könsskillnader och sexuella skillnader. Hur som helst är det fråga om skilda logiker som förhåller sig till och formas av kapitalet på mycket olika sätt. Jag menar att om man bara slår ihop dem undviker man det komplicerade arbete som fordras för att förhålla sig till olika kategorier.

2. Valerie Solanas, »SCUM-manifestet«, *Fronesis* 11–12, s 109–133.

I den svenska debatten så var det som att frågor om ras och etnicitet gjorde intåg på bred front just genom diskussionen om intersektionalitet.

Er historia ser så annorlunda ut. Det finns olika historiska ögonblick, olika nationella historiska ögonblick. Jag kan se hur det skulle kunna fungera i Sverige om det är så att ni inte haft de här diskussionerna förut. Efter de våldsamma strider vi haft i Storbritannien kring ras och klass så tror jag att vi är mycket mer försiktiga med att sammanföra kategorier, för vi vet att de inte fungerar på samma sätt. Men om de inte finns på dagordningen och debatterna kan föra upp dem på den så är det förstås bra.

Så länge de inte inkluderas och avskrivs på en och samma gång?

Ja, och jag tror att det ofta är det som händer. Svarta feminister på 1970-talet gjorde nästan samma sak som svenska feminister gör i dag: de uppmanade oss att tänka kring ras, vilket är viktigt. Men det är verkligen svårt att tänka igenom dessa företeelser, hur de levs. De kan inte delas upp, eftersom människor inte är uppdelade: endast en kvinna eller endast en klassposition. Men om vi teoretiserar kring dem på ett abstrakt plan snarare än genom levd erfarenhet så blir det verkligen komplext att tänka kring de system eller logiker som ger upphov till hur vi lever dem alla på en och samma gång.

Hur gör du för att förhålla dig till olika typer av kategorier i ditt arbete?

Jag har talat om att använda tematikern för att knyta saker samman. Respektabilitet fungerar på det sättet. Jag stötte på det av en slump när jag funderade på vad det innebär att vara vit arbetarklasskvinna i Storbritannien vid en särskild tidpunkt. Jag såg det som att allt detta levdes genom respektabilitet och funderade kring hur det kunde förklaras. Vad är det som gör att respektabilitet uppfattas som viktigt eller meningsfullt? Varför är det just respektabilitet som tycks hålla samman alla olika sätt att vara i en och samma kropp? Hur blir respektabilitet begärligt? Det handlar om att få ett värde, menar jag. Det är därför boken *Class, self, culture* handlar om att få värde, behålla sitt värde och utvinna värde. Boken behandlar frågan om respektabilitet på en abstrakt, strukturell nivå för att undersöka hur kulturen organiseras så som vi lever den genom våra »jag«.

Begreppet respektabilitet växte alltså fram under din etnografiska forskning?

Ja, det fanns inte alls med från början. Jag började med att undersöka reaktioner på media och hur kvinnor förhöll sig till omvårdnadskurser. Jag arbetade med en feministisk kritik av Althussers ideologibegrepp, eftersom jag tyckte att kvinnorna inte bara sög i sig en feminitetsideologi utan levde mycket intressantare liv. Feminitet är ytterst intressant, alla symbolmiljöer genomsyras så fullständigt av den, men den saknar samtidigt värde. Om den är

så symboliskt laddad så borde den, för att tala med Bourdieu, ha kapitalvärde, men så är det inte, förutom på vissa specifika områden. Med en strukturell utgångspunkt kan man förklara varför kvinnorna i studien hamnade på de förskräckliga omvårdnadskurserna, men man kan inte säga så mycket om hur de lever under dessa omständigheter. Därför behövs etnografien men också en abstrakt, strukturell förståelse av varför de intar de positioner som de måste leva.

Jag trodde aldrig att jag skulle fortsätta med respektabilitet, för jag avskyr faktiskt respektabilitet! Min mor har investerat så i respektabilitet och i hela mitt liv har jag försökt att inte vara respektabel, även om det alltid slutar med att jag ger upp. Men i medieuppståndelsen kring möhipporna var respektabilitet ett så tydligt inslag och dokusåporna är respektabilitet i stor skala. Det som jag har gjort på senare tid är att koppla respektabilitet till lämplighet.³ Respektabilitet kan förstås som samhällsorganisering genom lämplighet, vilket också är en rättslig organisering som ger respektabilitet en oerhörd tyngd. Vilka kan bli »riktiga« personer? Vilka framstår som statens legitima subjekt? Respektabilitet handlar inte bara om ett välstädat hem, utan bokstavligen talat om möjligheten ett existera som med-

borgare. Detta ledde mig in på frågan om hur medelklassen i Storbritannien tillägnar sig egendom, inte bara genom att köpa egendom utan genom att ha det rätta kulturella kapitalet som de kan omsätta i framtiden för att personligen ytterligare flytta fram sina positioner i samhället: att ge sig mer inflytande, fler kontakter, större mobilitet, plussa på sitt eget bytesvärde på samma sätt som kapitalet fungerar genom exploatering: ackumulering. Det är alltid ett framtidsorienterat projekt och det är det som intresserar mig nu: människor som projicerar sig själva in i framtiden och förmerar sitt eget värde – respektabilitetens ackumulering. Men vilka kan förmera värde och hur går det till?

Boken *Att bli respektabel* har ju fått ett stort genomslag. Förvånade det dig att respektabilitet visade sig vara ett sådant användbart begrepp?

Ja. Det var ett tema som växte fram genom skrivandet. Det fanns med intuitivt i den etnografiska forskningen och det är något som alltid varit närvarande i mitt liv. När jag levde och umgicks med kvinnorna så intresserade jag mig mycket mer för deras oppositionella förhållningssätt. De var nästan fast i omvårdnadssystemet men var samtidigt mycket kreativa och betraktade inte systemet som någon auktoritet. När

3. Skeggs talar om att bli *a proper person* och betonar senare relationen mellan *the proper* (ungefär det lämpliga, riktiga, passande) och *property* (som kan betyda både »egendom« och »egenskap«). På svenska saknas motsvarande beteckningar och *proper* har översatts olika beroende på sammanhanget. Red anm.

jag började skriva om respektabilitet så var jag till en början bekymrad, för det tyckte mig som om de gjorde precis det som förväntades av dem. Men det gjorde de inte. När jag verkligen tänkte igenom det hela och läste citaten så såg jag att de sysslade med en helt annan sorts respektabilitet.

Vissa säger att *Att bli respektabel* handlar om arbetarklasskvinnor som vill bli medelklass, vilket helt och hållet är en missuppfattning. De vill ha värde. De vill definitivt inte vara medelklass och de vill inte vara vad de förväntas vara, de vill inte bli patologiserade, utan de vill ha värde. Projektet om dokusåpor handlar om detta. Vem kan bli en anständig person? Vem kan ha värde? På sätt och vis är det här alltigenom marxistiskt och om man går tillbaka till den äldre Marx så ser man att han talar mycket om individualitet och ägande, så han gör faktiskt själv den kopplingen. Han talar om vilka varor som har betydelse, vilka som är oavhändliga och vilka som är avhändbara. Han talar om bruksvärde och vad som betyder något för honom, inte bara om vad som kan bytas. Han är inne på det men utvecklar det aldrig. Han utvecklar det till en fantastisk teori om kapital. Jag kan förstå varför *Att bli respektabel* fick ett sådant genomslag i Sverige nu när jag har bott här. Det är ett så respektabelt samhälle, den mest reglerade plats jag någonsin upplevt. Det skiljer sig helt från Storbritannien, där avvikelse, våld, uppfinningsrikedom och ett stort mått av ifrågasät-

tande av den borgerliga auktoriteten är mycket synligare.

I den artikel som publiceras i *Fronesis* argumenterar du för betydelsen av att förhålla sig till begreppet bruksvärde. Varför är det viktigt?

Orsaken till att jag argumenterar för bruksvärde ska sökas både i den utveckling vi ser i det brittiska och amerikanska samhället och i teorier om subjektivitet, jag tänker på Foucault när han skriver om att ta hand om självet, men intressant nog även på Nikolas Rose, Bauman och Bourdieu. Gemensamt för dessa och för samhällsutvecklingen är tanken om att man för att få värde måste investera i sig själv, eller sköta om sig själv som Foucault säger. Man måste arbeta med sig själv. Investeringen handlar om att skaffa sig rätt kultur, skaffa sig rätt värde och tillägna sig kulturellt kapital. Att förmera det egna värdet. Det är i alla fall så det brittiska samhället förefaller fungera just nu, särskilt på utbildningsområdet. Medelklassens utbildning i dag baseras på att barn lär sig mer och mer, skaffar sig fler och fler färdigheter, spelar fler och fler instrument. Poängen är att medelklassen ständigt måste utrusta sig med olika former av värde, de ackumulerar ständigt personligt värde. Alla dessa kulturformer har ett bytesvärde i framtiden och kan användas eller bytas in mot någonting annat.

Bruksvärdet å andra sidan är relevant i situationer då man inte är intresserad av att ackumulera bytesvärde. Man är

bara intresserad av själva användandet. Ett bruksvärde riktar sig alltså inte i första hand mot framtiden, utan mot nuet. Till exempel kan vi se en intressant kontrast mellan hedonism och tyglad hedonism, som Chris Griffins skriver om. Griffins beskriver arbetarklasstjejer ute på en hedonistisk natt på stan: de bryr sig inte om vad händer, de vill bara ha kul. Sedan finns det en tyglad eller kalkylerande hedonism, hedonism inom bestämda gränser för att till exempel inte bli sen till jobbet nästa dag. Bruksvärde handlar om att inte bry sig medan det mer kontrollerade förhållningssättet handlar om att tänka på produktivitet, relationer på jobbet och allt sådant. Kvinnorna som jag intervjuade i *Att bli respektabel* sysslade inte med respektabilitet för att öka sitt värde långsiktigt, utan för att de vill ha ett rent hem nu. Respektabiliteten var ett försvar mot nedvärderingen av dem. Bruksvärde är ett sätt att fånga den distinktionen genom Marx. Men det bekymrar mig alltid att tänka i dikotomier: vad är det man missar? Jag tror att det finns en kontinuitet mellan bytesvärde och bruksvärde, det är inte det ena eller det andra. Bytesmekanismen handlar om vad som kan omvandlas, så kapitalmetaforerna är verkligen relevanta.

Nu har jag dessutom börjat med ett annat projekt, »*Contingencies and values*«. Det handlar om grupper som sannolikt aldrig kommer få något arbete eller vars chanser i alla fall är mycket begränsade. Jag undersöker tre

grupper: före detta interner, som antagligen aldrig kommer få ett jobb i Storbritannien eftersom de har suttit i fängelse så länge och har alkohol- eller missbruksproblem; damer som är 80+ och inte investerar i framtiden och slutligen unga arbetarklassmödrar som kanske inte kommer få ett jobb eller inte vill ha den typ av jobb som erbjuds dem. Jag försöker titta på dessa grupper som har mycket begränsad tillgång till bytesvärde och jag frågar mig vad som är meningsfullt eller betydelsefullt för dem. Det har verkligen varit intressant och det som återkommer är respekt och respektabilitet. Och det artikuleras inte på samma sätt som när det gäller att tänka långsiktigt. De kan inte hävda sig genom att säga »jag kommer att göra det och det«. De gamla damerna är fantastiska. De har blivit helt ointresserade av respektabilitet. Haha... De har jobbat, tvättat och städlat, men nu vill de bara ha roligt. De är mina förebilder. Det är intressant detta att varken behöva försvara sig mot moraliska fördömanden eller behöva investera i framtiden. Man lever annorlunda och andra saker får betydelse. Jag vill se vad som är viktigt för människor när man inte är fullständigt inriktad på att ständigt investera i ett framtida personligt värde. Eller försvarar det förflutna och nuet.

Hur ser du på relationen mellan ekonomiskt värde och diskursivt värde?

Jag tror att jag ser alla former av värde som diskursiva. Jag ser ekonomin som

ett alltigenom diskursivt system. Det är därför jag tycker att begreppet värde är viktigt. Ekonomin är det sätt på vilket värdet är organiserat. Så om vi studerar hur värde organiseras så ser vi alla möjliga aspekter av ekonomin.

Är det vad du menar när du skriver att du vill förflytta dig bortom, men med, Marx?

Ja. Jag blir ständigt förvånad över hur jag rör mig bakåt. Det måste vara 30 år sedan jag först läste Marx. Och jag återkommer till honom än i dag och hittar saker, riktigt intressanta saker. Jag läste en fantastisk artikel, »Marx's Coat« av Peter Stallybrass, som handlar om fetischismen i kulturen. Det verkar som om folk är kulturella, men den mängd arbete som lagts ner i deras barndom är ju helt kolossalt. Det verkar som om de är musikaliska, men i själva verket har de tvingats att spela ett instrument sedan två års ålder. Det handlar om fetischism, om förhållandet mellan arbete, talang och kreativitet. Jag gick tillbaka till Marx för att läsa om fetischism och hans egen besatthet av sitt vin och sina kläder. Det fick mig också att inse hur viktigt det goda livet var för honom, men han önskade det goda livet åt alla. Det är viktigt att se detta i de hårdare ekonomiska analyserna. Det har alltid intresserat mig, hur människor som lever under hårda villkor fortfarande försöker göra livet drägligt för andra. Det är omöjligt att intervjua eller besöka människor från arbetarklassen i Storbritannien utan att bli bjuden på

mat. Bästa kakan dukas fram! Och man hittar det hos Marx också, när han skriver om hur mycket han tycker om champagne... men det gör vi väl alla, om vi har råd!

I artikeln skriver du om hur arbetarklasskvinnor positioneras som abjekt i dokusåpor. Men finns det också framställningar som kan vara subversiva genom att öppna upp för nya politiska rum eller positioner? Finns det inte ett värde i att vissa grupper av arbetarklasskvinnor synliggörs som subjekt eller att erfarenheter och beteenden som inte tidigare visats på tv plötsligt finns där?

Jo, förhoppningsvis. Vid en första anblick blir man förfärad över moraliserandet i programmen. Och av deltagarnas produktions- och arbetsförhållanden. Såporna produceras av medelklassen med klara bilder av »hur arbetarklassen är« och det är grundvalen för hur såporna riggas. Deltagarna rollbesätts som »den dåliga mamman« och »hon som inte städar«. De här subjektpositionerna är ganska fasta. Men det som är fantastiskt och det som visar sig i vår forskning är att många deltagare vägrar att inta sina positioner. De vägrar att underställa sig den auktoritet som den moraliska strukturen gör anspråk på. Jag ser en parallell till *Att bli respektabel*. Om någon försökte tala om för de kvinnorna som jag intervjuade hur man till exempel ska bada en bebis så reagerade de bara med »va?!». Vem är du att komma här och tala om för mig hur jag ska göra?»

I dokusåporna ser man om och om igen hur medelklassens moraliska auktoritet utmanas. Det finns både goda och dåliga aspekter av den totala vägran att rätta sig efter moraliserandet, att inte alls förhålla sig till något slags omdöme. Några av de kvinnor som vi pratat med har varit väldigt mycket »vem bryr sig?!«. De tycker att moral är för andra och ser inte hur människor som dem själva framställs negativt i programmen. Detta är ett sätt att vägra erkänna moralens auktoritet och att vägra känna igen sig, eller snarare bli misskänd, i rollen som den dåliga, oanständiga personen.

Baksidan är att *när* de förhåller sig till moral så kan det handla om ganska hemska, reaktionära bilder av andra kvinnor. Det kan röra sig om unga mödrar som har väldigt små chanser att få ett arbete eller behålla det, eller bara kan få arbeten där de exploateras hårt. De dömer ut mödrar på tv som förvärvsarbetar. Det är den position som är tillgänglig för dem. De vet vad som förväntas av dem, de har ingen framtid när det gäller att skapa sig ett gott liv. Eller snarare, de har ett bra liv med sina barn men samtidigt vet de hur andra ser på dem. Därför håller de hårt i den moraliska auktoritet de har som mödrar. De ser minsann efter sina barn ordentligt eftersom de är hemma på heltid. Det är deras enda möjlighet att få tillgång till moralisk auktoritet. Och samtidigt ser vi alla de här politiska initiativen som

syftar till att få dem att komma tillbaka till arbetsmarknaden, till jobben med minimilöner och skitvillkor. Vad gör man? Stannar hemma med sina barn och kompisar som inte heller jobbar eller går till ett arbete och behandlas som skit? Det är ett enkelt val, särskilt som det inte gör så stor ekonomisk skillnad. Men det valet låser fast dem i en situation som är svår att någonsin komma ur.

Om vi återvänder till dokusåporna, hur ska man se på dem i ett större perspektiv? Varför njuter vi så mycket av att titta på folk på tv som är fel eller äcklar oss?

Jag pratade just om den saken med Maria Karlsson⁴ som skriver om melodramer. Dokusåpor är just det, små situationer som blåses upp till enorma melodramer. Hon menade att melodramer blir viktiga när frågor om auktoritet befinner sig i kris och det pågår normativa omförhandlingar, i situationer där tron på något har gått förlorad. Här finns en koppling till subjektivitetsteorier, som argumenterar för att tron innefattas i det egna jaget i stället för att kopplas till en religiös institution eller ett politiskt system. Vi lever i ett samhälle där folk är så förskräckta och upprörda över den förda politiken. Det spelar ingen roll att miljontals människor protesterar mot Irakkriget, att hela regeringen protesterar mot Irakkriget, premiärministern går ut i krig i alla fall. Ingen har något

4. Maria Karlsson är forskare vid Centrum för genusvetenskap, Uppsala universitet.

inflytande längre. Folk blir desillusionerade. Dokusåporna passar in i just de reaktionerna: »whatever«. Då får man melodramer som är roliga och underhållande freakshows (samtidigt som digitalteves politiska ekonomi efterfrågar billiga program). Det uppfattas som lågstatuskultur, kvinnotreve och dessutom något som förstör den brittiska kulturen. Och det är ju intressant eftersom dokusåpor är något av det mest moraliserande man kan se på TV.

Men det som verkligen avslöjas i dokusåporna är vad medelklassen tycker och tänker om arbetarklassen. Och till syvende och sist att arbetarklassen är objekt som kan förnedras och som man kan ha roligt åt. Att den är oförutsägbar och kan ta sig till vad som helst. För mig handlar därför dokusåpor om medelklassens fantasier och projektioner. Samma fantasier som sedan medelklassens kulturkritiker recenserar och tycker är avskyvärda! Diskussionen om dokusåpor är därför en debatt som förs *inom* medelklassen, *om* medelklassens värden där arbetarklassen används som projektionsyta.

När vi intervjuade unga arbetarklasskvinnor som såg på dokusåpor och frågade dem om de kunde tänka sig att ställa upp i ett sådant program sade de »ja, självklart«. Det är ett sätt för dem att tjäna pengar helt enkelt. En av dem som jag pratade med hade varit med och sade att »det var skitbra,

de satte mig i en taxi och jag har ju aldrig åkt taxi förut, sedan bodde jag på ett hotell, jag hade aldrig bott på hotell förut, och de gav mig presenter«. Så för henne var det fantastiskt. Hon var ensamstående mor sedan 14 års ålder. De gjorde henne till åtlöje, men det spelade ingen roll för henne. Hennes syn på saken var att hon gjorde ett misstag när hon var 14 och ja, hon kritiserades för det, men nu hade hon en riktigt kul helg. Hon skulle kunna göra det igen. Där har vi ett annat förhållningssätt. Det mest subversiva tycker jag är just vägran att anpassa sig till medelklassens moraliska auktoritet. Och det måste man sätta i samband med pågående förändringar i den politiska kulturen och det offentliga livet, där rättssystemet tydligare försöker kriminalisera den förlorade respekten för medelklassen och den moraliska auktoriteten. Det finns sociala program i Storbritannien som syftar till att lära ut gott uppförande, det vill säga inpränta respekt för medelklassens moral.⁵ Här upprepas den viktoriaiska ideologin men arbetarklassen ser alltihop som ett stort skämt. Allt detta säger något om värdeförskjutningar och ökade konfliktytor i samhället.

Hur ser du på dessa förskjutningar av brittiska klass- och genusformationer i ett större globalt samman-

5. Se webbplatsen »The Respect Agenda« (<http://www.respect.gov.uk>).

hang och i förhållande till den inter-nationella arbetsdelningen?

Det som Storbritannien i dag står för är den europeiska nyliberalismens höjdpunkt. Vi har haft 30 års omställning till nyliberalism, där det privata nu är fullständigt offentligt och vi kan se vilka väldiga konflikter och motsägelser som har skapats genom globaliseringen. Den brittiska marknaden är nu helt öppen för kapitalet. Och det som händer i fråga om klass är att uppdelningen mellan vit och svart arbetarklass satt sig och att tankefiguren »terroristen« skapat en barriär mot asiatiska arbetare. Storbritanniens förflutna som imperiemakt, som tvingade folk att komma och arbeta i landet på 1960- och 1970-talet, har alltid haft ett enormt inflytande på fackföreningskampen och präglat vad vi ser som klass i Storbritannien. Det skulle vara omöjligt att tala om ras utan att samtidigt tala om klass, eftersom majoriteten av den svarta och sydasiatiska befolkningen är arbetarklass. Formeringen av den brittiska klasstrukturen är därför helt igenom präglad av imperiet och imperialismen och präglas nu av åren av nyliberalism och dess imperiella geopolitik.

Formeringen av vit och svart arbetarklass handlar i mångt och mycket om hur vi hanterar nyliberalismen. Nyliberalismen vilar på föreställningen om individen som skapar sitt eget värde. Detta frammanar i sin tur bilden av dem som saknar värde i den kapitalistiska strukturen, nationens illegitima

subjekt. Vi har nu en expanderande servicesektor. Vita och svarta arbetarklassmän vill inte arbeta inom den sektorn, eftersom service förknippas med kvinnor. Servicebranschen kräver ju att man uppvisar egenskaperna lydnad och foglighet, kvinnlighet nästan. Vita och svarta arbetarklassmän förväntas plötsligt bli sådana kapitalets subjekt och det är nästan omöjligt. Med tanke på historien om imperialismen och motståndet mot den är ju detta ett kraftigt hinder för nyliberalismen. Men det som händer är att vi ser en cementerad könsuppdelning, eftersom kvinnor kan utföra dessa arbeten och gör det.

Sedan har vi skillnader inom den asiatiska arbetarklassen, bland annat beroende på hur de kom till Storbritannien. Vi har välorganiserade asiatiska kvinnogrupper som arbetar i fabriker, fackanslutna, fantastiska kvinnor som organiserar strejker. Och sedan har vi de nyinflyttade med mer traditionella värderingar, så där uppstår olika förhållningssätt till nyliberalismen.

Slutligen har vi en regering som ingen respekterar, som försöker tvinga människor som inte är passiva och eftergivna att bli eftergivna och respektfulla. Om man ser på filmer som försökt gestalta denna kris, så som *Brassed off* och *Allt eller inget*, så är det intressanta att där porträtteras män som villiga att underkasta sig den nya ordningen. Men i verkligheten finns ett stort motstånd, män som inte vill vara medgörliga. Om man tänker på hela traditionen av svarta unga män i populärkulturen, det

handlar om att vara tuff och våldsam. Och vad är det som krävs för att jobba i servicesektorn? Det funkar inte.

Vilka politiska konsekvenser ser du och vilka slutsatser drar du utifrån ditt arbete om värde och respektabilitet? Vad bör vi fokusera på som socialister och feminister?

Jag tror att det finns ett verkligt behov av att fokusera på vilka uttryck auktoritet tar sig och hur den bekämpas. Vem får auktoritet och vem vill ha auktoritet? Det handlar om arbete, det har stor betydelse. Något som fascinerar mig är arbetarna som städare i London. De är papperslösa men har lyckats organisera sig i fackföreningar och har till och med börjat strejka för högre löner och sina rättigheter. Fram till nyligen var strejker bland papperslösa arbetare nästan otänkbara. De använder något slags religiöst influerat krav på att bli sedda som respektabla som en del i sin kamp. Här förs flera saker samman. Många papperslösa städare, främst kvinnor, kräver att bli sedda som respektabla arbetare med hänvisning till att det var det som det brittiska imperiet sades handla om. Och ekonomin är beroende

av invandrad arbetskraft. Här ser vi alltså hur ett före detta imperium ställs inför att människor hänvisar till koloniala värderingar och använder sig av respektabilitet på sitt eget sätt, som en strategi för att kräva sin rätt.

Förra året utbröt en global strejk mot ett företag, Gate Gourmet, som levererar mat till internationella flygningar. Det var en stor strejk i USA och en stor strejk i London och vi åkte alla ut till Heathrow. Men det här var ju Storbritannien, så polisen körde genast iväg oss. Det finns så många lagar för att hindra alla former av fackliga aktiviteter. Men tänk er detta: hela stora backen vid Heathrow var täckt av asiatiska kvinnor. Vid ett sådant tillfälle inser man att allt inte är som det kan verka vara. Människor gör faktiskt saker och ting, ofta för att de måste, vi vet bara inte om det. Det är väldigt viktigt att komma ihåg. Så för mig handlar de politiska konsekvenserna om att titta efter sådana saker snarare än att anta att motståndet sker på sätt som jag redan känner till. Och det handlar om att tänka på de människor som inte investerar i framtiden för att se hur livet kan levas radikalt annorlunda.